

Ruben Willaert
restauratie & archeologie
decoratie

GEEFT HET VERLEDEN EEN TOEKOMST

Bosstraat 40 (Sint-Martens-Latem, Oost-Vlaanderen)

Projectcode: 2023B391
Maart 2023

ARCHEOLOGIENOTA
BUREAUONDERZOEK (FASE 0)
DEEL 1: RESULTATEN VAN HET BUREAUONDERZOEK

Colofon

Ruben Willaert NV
Ten Briele 14 bus 15
8200 Sint-Michiels-Brugge

Auteur: Aaron Willaert

Het eventuele nummer van het wettelijk depot of het buitenlandse equivalent hiervan: /
De naam en het erkenningsnummer van de erkende archeoloog:
Ruben Willaert, OE/ERK/Archeoloog/2015/00069

© Ruben Willaert NV, Sint-Michiels-Brugge, 2023

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Ruben Willaert NV.

Ruben Willaert NV aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

INHOUDSTAFEL

1	Resultaten van het bureauonderzoek.....	7
1.1	Administratieve gegevens.....	7
1.2	Onderzoeksopdracht	9
1.2.1	Doelstelling	9
1.2.2	Onderzoeksvragen	9
1.2.3	Juridische context	9
1.2.4	Randvoorwaarden.....	9
1.2.5	Archeologische voorkennis van het terrein	10
1.3	Werkwijze en strategie.....	11
1.3.1	Methode.....	11
1.3.2	Fysisch geografische situatie.....	11
1.3.3	Historische context en bekende archeologie vindplaatsen	11
1.3.4	Archeologische indicatoren	12
1.3.5	Verstoringshistoriek	12
1.4	Assessmentrapport	13
1.4.1	Introductie tot het projectgebied	14
1.4.1.1	Ruimtelijke situering	14
1.4.1.2	Geplande werken	15
1.4.2	Fysisch geografische en geologische situatie.....	16
1.4.2.1	Landschappelijke situering	16
1.4.2.2	Tertiaire lithostratigrafie	19
1.4.2.3	Quartaire lithostratigrafie	20
1.4.2.4	Bodemvormingsprocessen.....	21
1.4.3	Historische en archeologische voorkennis	22
1.4.3.1	Overzicht van de gekende archeologische waarden	22
1.4.3.2	Historische context en bekende archeologische vindplaatsen	27
1.4.3.3	Archeologische indicatoren en cartografische bronnen.....	29
1.4.3.4	Huidige gebruik en verstoringen	32
1.5	Synthese	35
2	Bibliografie	37

FIGURENLIJST

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart (Bron: Geopunt).	8
Figuur 2: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België (Bron: Geopunt). 8	
Figuur 3: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2020 (Bron: Geopunt).	14
Figuur 4: Zone geplande werken weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, meest recent (bron: Geopunt).	15
Figuur 5: Projectgebied weergegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Bron: Geopunt).	16
Figuur 6: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).	17
Figuur 7: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).	17
Figuur 8: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).	18
Figuur 9: Profiellijn hoogteverloop NW-ZO.	18
Figuur 10: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart (Bron: Geopunt)...	19
Figuur 11: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (Bron: Geopunt). 20	
Figuur 12: Projectgebied weergegeven op de Bodemkaart (Bron: Geopunt).	21
Figuur 13: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de CAI-polygonen binnen een straal van 1 km van het projectgebied (Bron: Geopunt).	22
Figuur 14: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).	29
Figuur 15: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen, ca. 1840 (Bron: Geopunt).	30
Figuur 16: Projectgebied weergegeven op de Vandermaelenkaart, 1846-1854 (Bron: Geopunt).	30
Figuur 17: Projectgebied weergegeven op de Poppkaart, 1842-1879 (Bron: Geopunt).	31
Figuur 18: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1971 (Bron: Geopunt).	32
Figuur 19: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1979-1990 (Bron: Geopunt).	32
Figuur 20: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2000-2003 (Bron: Geopunt).	33

Figuur 21: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2008-2011 (Bron: Geopunt). 33

Figuur 22: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, meest recent (Bron: Geopunt)..... 34

TABELLENLIJST

Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek..... 7

1 Resultaten van het bureauonderzoek

1.1 Administratieve gegevens

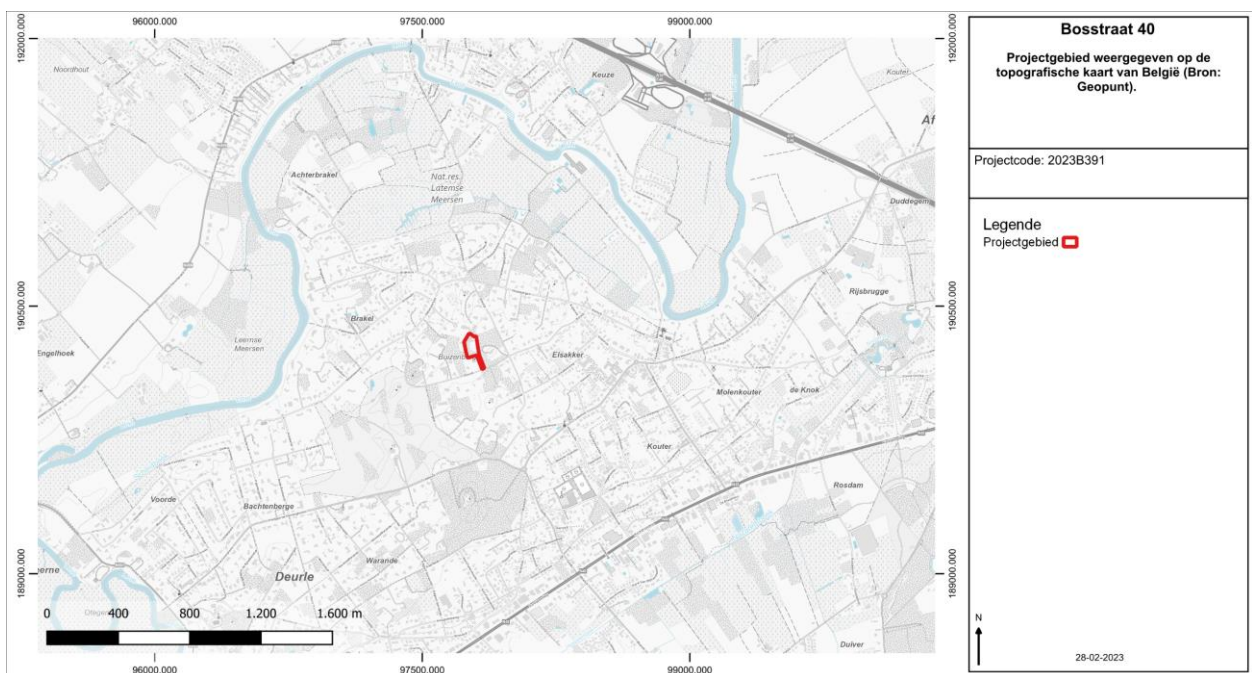
Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.

a) De locatie van het vooronderzoek met vermelding van:	Provincie	Oost-Vlaanderen
	Gemeente	Sint-Martens-Latem
	Deelgemeente	/
	Postcode	9830
	Adres	Bosstraat 40 9830 Sint-Martens-Latem
	Toponiem	Bosstraat 40
	Bounding box (Lambertcoördinaten)	$X_{\min} = 97622$ $Y_{\min} = 190134$ $X_{\max} = 97944$ $Y_{\max} = 190355$
b) Het kadasterperceel met vermelding van gemeente, afdeling, sectie, perceelsnummer of -nummers en kaartje	Sint-Martens-Latem, Afdeling 1, Sectie A, nr's: 274r, 276c Figuur 1	
c) Een topografische kaart van het onderzochte gebied waarvan de schaal afgestemd is op de grootte van het projectgebied	Figuur 2	
d) Alle betrokken actoren en specialisten	Wouter Van Goidsenhoven (erkend archeoloog) Clara Thys (archeoloog) Aaron Willaert (historicus)	

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart (Bron: Geopunt).

Figuur 2: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België (Bron: Geopunt).

1.2 Onderzoeksopdracht

1.2.1 Doelstelling

Het archeologisch vooronderzoek betracht altijd eerst door raadpleging van gekende en ontsloten informatiebronnen tijdens een bureauonderzoek eventueel aanwezig archeologisch erfgoed binnen het onderzoeksgebied te inventariseren, waarderen en veiligstellen.

1.2.2 Onderzoeksvragen

Voor het bureauonderzoek zijn volgende onderzoeksvragen te formuleren:

- Hoe is de aardkundige opbouw van het onderzoeksgebied?
- Welke processen van bodemvorming zijn bekend?
- Welke geomorfologische processen zijn bekend?
- Welke aardkundige eenheden zijn archeologisch relevant en wat is hun diepteligging?
- Zijn er archeologische resten bekend binnen de grenzen van het plangebied?
- Welke is de aard en ouderdom van bekende archeologische resten?
- Welke is de conserveringsgraad en gaafheid van de bekende archeologische resten?
- Wat is de invloed van de toekomstige inrichting op eventueel aanwezige archeologische resten?

1.2.3 Juridische context

Het onderzoeksterrein situeert zich volgens het gewestplan in een zone bestemd als woonpark. Het onderzoeksterrein situeert zich noch binnen een vastgestelde archeologische zone, noch binnen een archeologische site, noch binnen een zone waar geen archeologie te verwachten valt. Deze archeologienota wordt opgemaakt naar aanleiding van een geplande stedenbouwkundige vergunningsaanvraag waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 1000 m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 3000 m² of meer bedraagt.

De oppervlakte van het plangebied in kwestie bedraagt 9205 m², de geplande werken hebben betrekking op een oppervlakte van ca. 2686 m², vandaar is men verplicht een bekrachtigde archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag.

1.2.4 Randvoorwaarden

Voor het bureauonderzoek worden enkel toegankelijke en beschikbare bronnen gebruikt.

Een archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem is momenteel onmogelijk voorafgaand aan het aanvragen van de stedenbouwkundige vergunning. Het plangebied is op heden bebouwd. Deze bebouwing dient eerst verwijderd te worden conform de sloopvoorwaarden opgenomen in het Programma van Maatregelen.

Daarom wordt geopteerd voor de uitzonderingsprocedure waarbij een nota wordt aangeleverd op basis van een bureauonderzoek. In dit bureauonderzoek wordt nagegaan of er op het projectgebied een uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem noodzakelijk is en of (gedeeltelijke) vrijgave mogelijk is.

1.2.5 Archeologische voorkennis van het terrein

Binnen de grenzen van projectgebied Sint-Martens-Latem Bosstraat 40 werd in het verleden geen archeologisch onderzoek uitgevoerd.

In de omgeving zijn wel enkele archeologische vindplaatsen gekend (cfr. infra).

1.3 Werkwijze en strategie

1.3.1 Methode

In de praktijk resulteert het bureauonderzoek in een inschatting van het archeologisch potentieel van een onderzoeksgebied. Het archeologisch potentieel drukt een verwachting uit ten aanzien van voorkomen, aard, gaafheid en conservering van de archeologische resten in de ondergrond van de planlocatie. Het archeologisch potentieel is gebaseerd op vier variabelen: fysisch-geografische situatie, bekende archeologische vindplaatsen, archeologische indicatoren en de verstoringshistoriek.

Pas na de vaststelling van het archeologisch potentieel kunnen onderbouwde inschattingen worden gemaakt over de planeffecten op eventueel archeologisch erfgoed.

1.3.2 Fysisch geografische situatie

Geologische, geomorfologische en bodemkundige data informeren over de genese van het landschap in het plangebied, de bodemopbouw en de ligging en de stratigrafische positie van sedimenten waarin archeologische fenomenen kunnen voorkomen. Een aantal (prehistorische) vindplaatstypen kunnen bovendien uitgesproken gekoppeld worden aan specifiek aanwijsbare landschapsvormen.

De aardkundige data laten ook toe om een verwachting te formuleren ten aanzien van de verschijningsvorm, d.i. de conserveringsgraad en gaafheid van het archeologische erfgoed.

Volgende informatiebronnen werden geconsulteerd t.b.v. een eerste aardkundige analyse:

- Tertiair en Quartair geologische kaart van Vlaanderen
- Toelichting bij de Quartair geologische kaart van Vlaanderen
- Bodemkaart van Vlaanderen
- Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen
- Hydrografische kaart van Vlaanderen

1.3.3 Historische context en bekende archeologie vindplaatsen

Beschikbare historische en toponymische kennis over woonplaatsen (buurtschap, gehucht, dorp, stad) in en nabij het onderzoeksgebied kan een zinvol kader bieden om de betekenis van bekende archeologische vindplaatsen te evalueren.

Om een overzicht te krijgen van de bekende archeologische vindplaatsen binnen het onderzoeksgebied werd de Centrale Archeologische Inventaris van Agentschap Onroerend Erfgoed geraadpleegd en is lokaal geïnformeerd naar recent onderzoek. De recente onderzoeken die voortvloeiden uit archeologienota's zijn geraadpleegd via loket.onroerend.erfgoed.be.

1.3.4 Archeologische indicatoren

Archeologische indicatoren omvatten diverse datacategorieën zoals resultaten van non-intrusieve archeologische prospectietechnieken (bijvoorbeeld vondstmeldingen van metaaldetectie), toevallige vondsten bij niet-archeologische graafwerken, maar vooral ook historisch-cartografische bronnen, iconografische data en fotocollecties. Ze vormen fysiek aanwijsbare fenomenen die een aanwijzing kunnen zijn voor de aanwezigheid, ter plaatse of in de nabijheid, van archeologische sites.

Archeologische indicatoren zijn gezocht in de Centrale Archeologische Inventaris van het Agentschap Onroerend Erfgoed en in ontsloten cartografische bronnen die zowel via Geopunt als via het Nationaal Geografisch Instituut (Cartesius) ter beschikking worden gesteld. Bijkomende cartografische bronnen zijn waar relevant bekomen via verder archiefonderzoek.

1.3.5 Verstoringshistoriek

De verstoringsgraad van het onderzoeksgebied bepaalt in belangrijke mate de te verwachten gaafheid en bewaringsgraad van eventueel aanwezig archeologische bodemarchief. Om een correcte inschatting van de verstering van de bodem te kunnen maken kunnen allerhande bronnen van pas komen. Zo kan mondelinge informatie van vroegere gebruikers of bewoners, beschikbare plannen van (verdwenen) constructies, verslagen van bodemonderzoeken en saneringen of informatie over delfstoffenwinning relevante informatie bieden.

Aanvullende informatie over recent historisch landgebruik is afkomstig van geraadpleegde luchtopnames vanaf 1971, ter beschikking gesteld via Geopunt.

1.4 Assessmentrapport

Het assessmentrapport omvat alle relevante gegevens die over het projectgebied verzameld kunnen worden uit toegankelijke literatuur en kaartmateriaal, die bijdragen tot het gefundeerd inschatten van het archeologisch potentieel van het plangebied. Om dit laatste te bereiken worden de verzamelde gegevens met elkaar vergeleken, geconfronteerd en samengelegd. Dit rapport heeft als doel het plangebied binnen zijn archeologisch en landschappelijk kader te plaatsen, rekening houdend met de geplande bodemingrepen. De studie maakt gebruik van verschillende datasets, waarbij het uitgangspunt steeds het ontwerpplan van de toekomstige bodemingrepen is. Dit ontwerpplan wordt telkens geprojecteerd op de geologische, bodemkundige en historische kaarten. Alle kaartmateriaal werd vervaardigd met behulp van QGIS, een geografisch informatiesysteem.

Op basis van deze assessment van het projectgebied kan een gegronde argumentatie opgesteld worden over de noodzaak en het nut van al dan niet verder te nemen archeologische maatregelen, die uiteengezet worden in deel 2: het programma van maatregelen.

1.4.1 Introductie tot het projectgebied

1.4.1.1 Ruimtelijke situering

Het projectgebied is gelegen in Sint-Martens-Latem, in de provincie Oost-Vlaanderen. Het terrein sluit ten zuiden aan bij de Bosstraat, de overige zijden grenzen aan bebouwde percelen. De dorpskern van Sint-Martens-Latem situeert zich ca. 750 meter ten zuidoosten.

Figuur 3: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2020 (Bron: Geopunt).

1.4.1.2 Geplande werken

De totale oppervlakte van het projectgebied bedraagt ca. 9204 m². Op heden is ca. 270 m² van het terrein bebouwd. De bestaande bebouwing is niet onderkelderd. Alle bestaande bebouwing binnen de projectgrenzen wordt gesloopt, alle verharding wordt uitgetrokken.

De opdrachtgever plant de realisatie van een nieuwbouwproject met inrijlaan, omgevingsaanleg en zwembad. De nieuwbouw wordt integraal onderkelderd. Er is een zone afgebakend van ca. 2686 m² waarbinnen de geplande werken zich zullen situeren. Ter hoogte van de inrijlaan moet een bodemingreep gerekend worden van ca. 50 cm-mv. Gelet op de omvang van de bouwput die wordt uitgegraven moet over de rest van het plangebied uitgegaan worden van een integrale verstoring.

Figuur 4: Zone geplande werken weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, meest recent (bron: Geopunt).

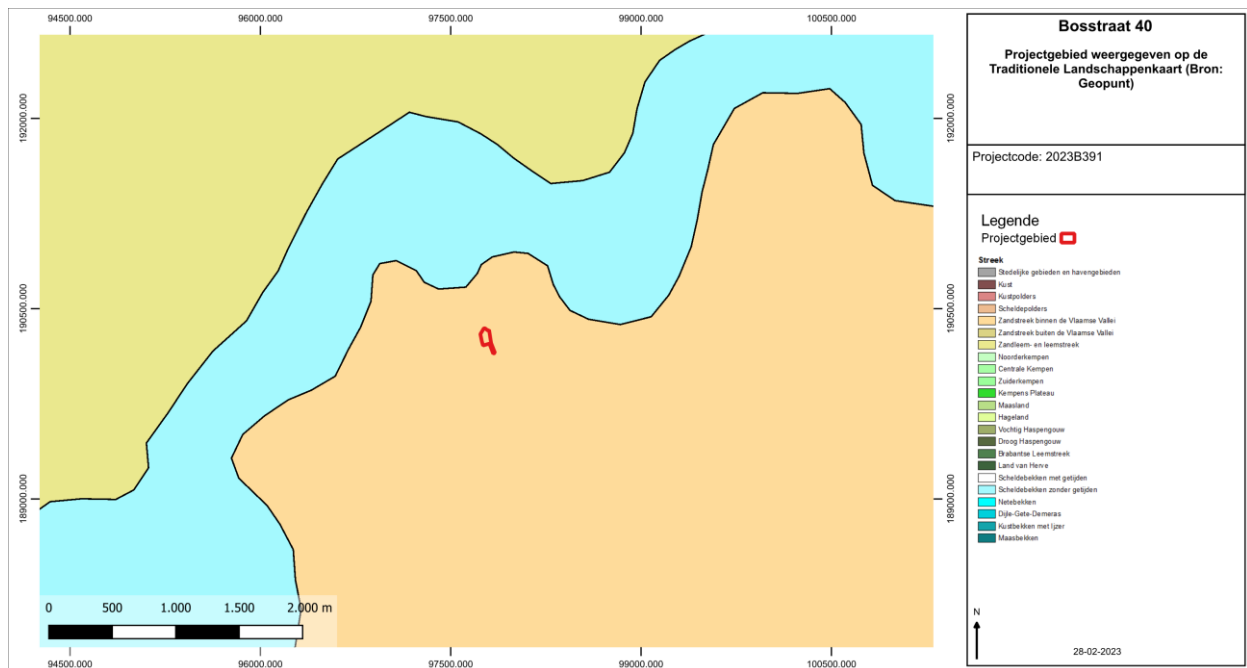
1.4.2 Fysisch geografische en geologische situatie

1.4.2.1 Landschappelijke situering

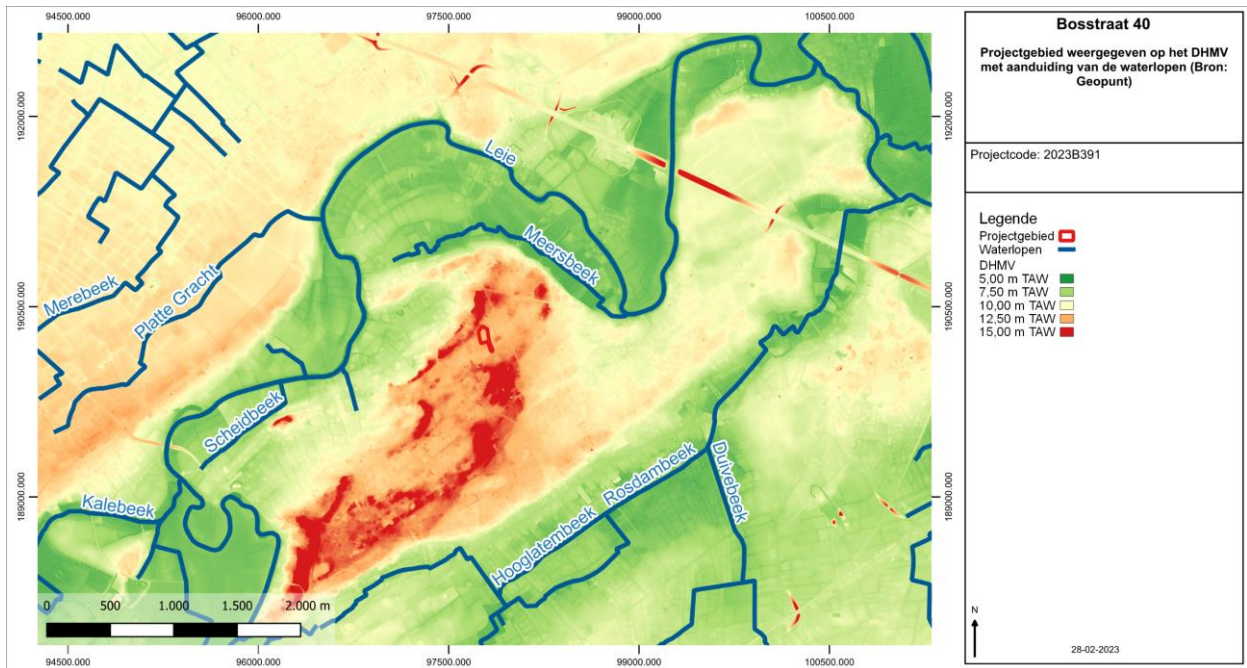
Het plangebied is gelegen in de zandstreek binnen de Vlaamse Vallei.

Het onderzoeksterrein situeert zich ter hoogte van de Leievallei. De vlakte van de Leie maakt deel uit van de Vlaamse Vallei die morfologisch gekenmerkt wordt door een relatief vlak reliëf. Tijdens de beginfase van het Peniglaciaal heeft de Leie een grote laterale uitbreiding gekend waardoor de volledige breedte van de vallei werd ingenomen. Aan dit sedimentatiepatroon komt een eind in het Tardiglaciaal dat wordt gekenmerkt door een beduidende klimaatsverbetering, op enkele koude fases na. Belangrijk is een hervatting van fluviatiele activiteit met in een eerste fase een uitschuring van de huidige valleien. De rivieren nemen een meanderend patroon aan waarbij de Leie een underfit river wordt die in een bovenmaatse vallei vloeit. Binnen de brede Leievallei zijn op het microreliëf wel lichte hoogteverschillen waar te nemen. Het plangebied zelf situeert zich ten oosten van een kleine zandrug, op een hoogte van ca. 11.8 – 12.7 m TAW.

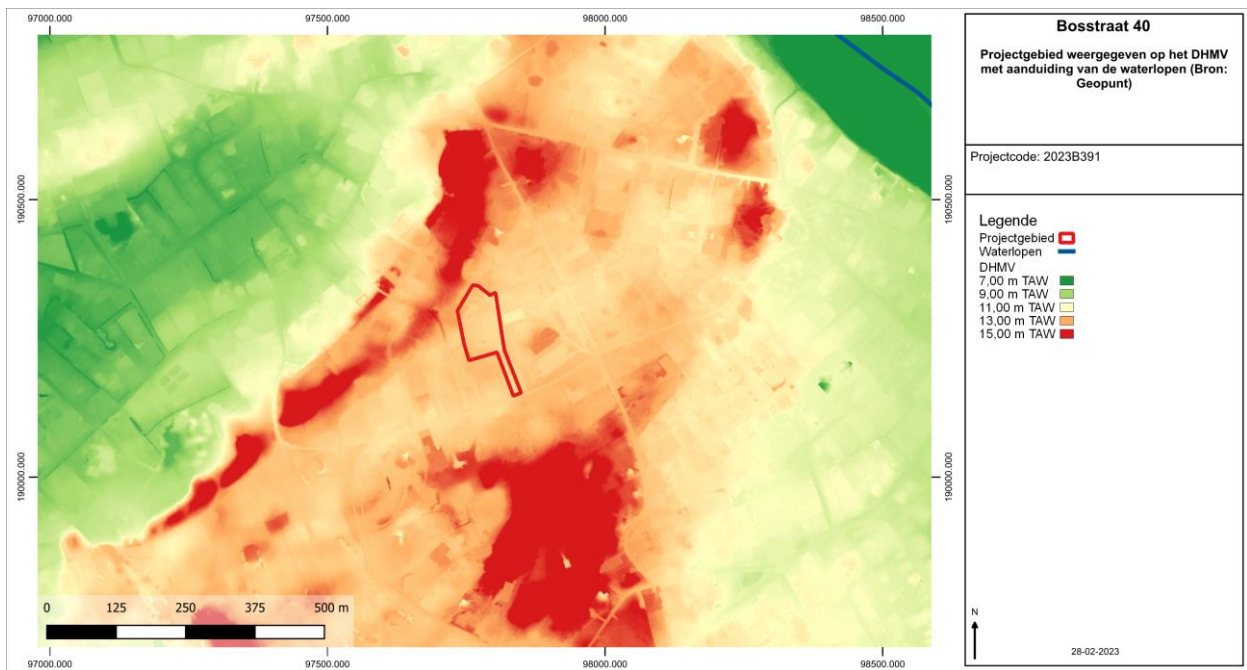
De jongere eolische afzettingen kunnen mogelijk oudere stabilisatieniveaus hebben afgedekt, wat op zich gunstig kan geweest zijn voor bewaring van eventueel aanwezige artefactensites. De arme stuifzandgronden waren in het verleden minder geschikt voor akkerbouw.

Figuur 5: Projectgebied weergegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Bron: Geopunt).

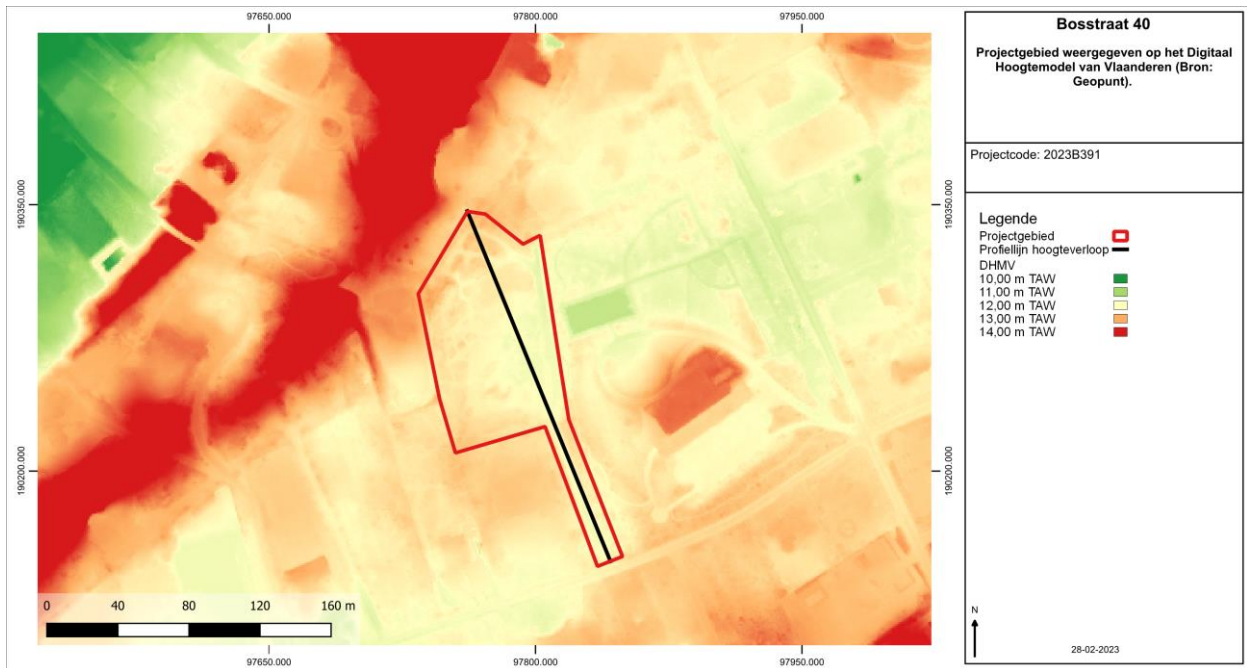

Figuur 6: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).

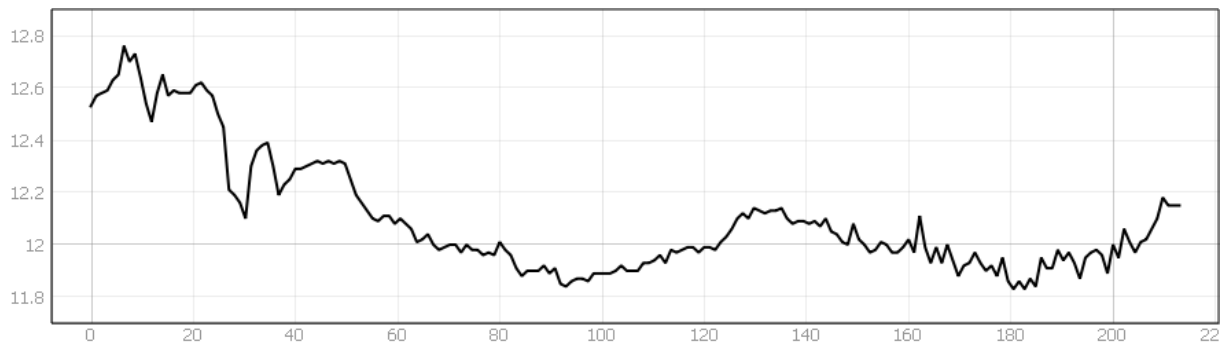

Figuur 7: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).

Figuur 8: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).

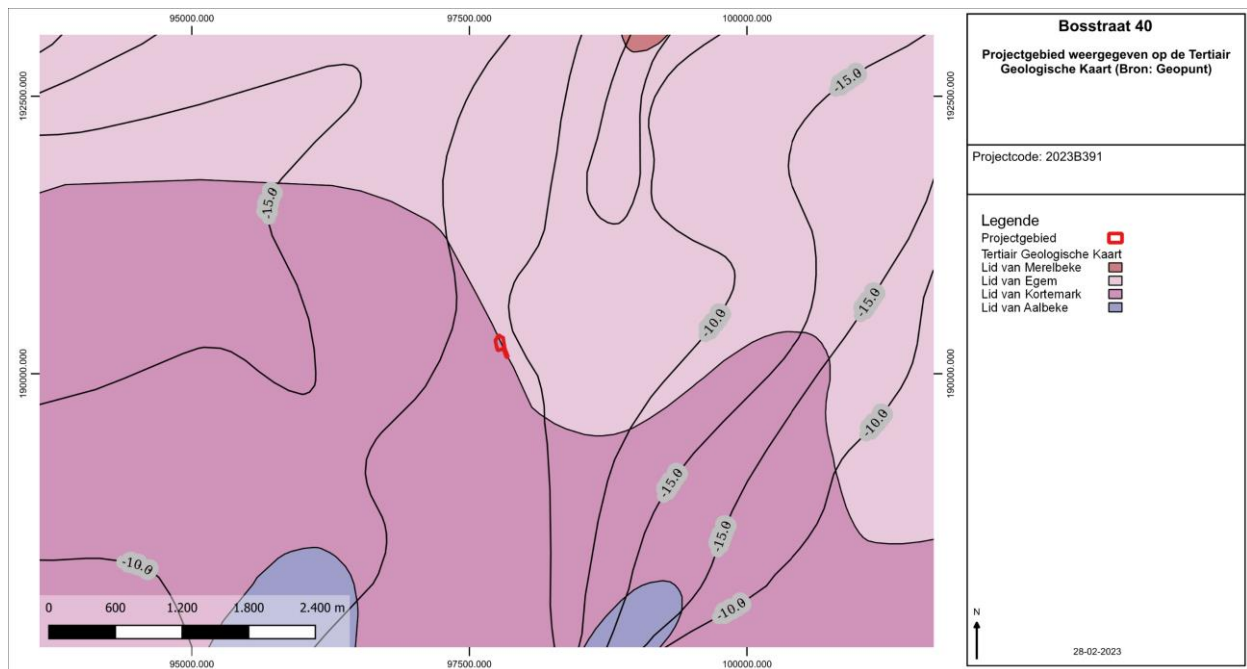
Figuur 9: Profielijn hoogteverloop NW-ZO.

1.4.2.2 Tertiaire lithostratigrafie

Het projectgebied is gelegen in het **Lid van Egem (Formatie van Tielt)**. De Formatie van Tielt bestaat uit een fijn zandig en zandig marien sediment.

Het Lid van Egem bestaat uit een glimmer- en glauconiethoudend zeer fijn zand dat grover wordt naar boven toe. Het is tevens afgezet in ondiepe-mariene omstandigheden.

Het projectgebied is gelegen in de **Formatie van Tielt**. Deze formatie bestaat uit ondiep marien zeer fijn zand dat naar onderen toe overgaat in een zeer-fijnzandige grove silt. Deze sedimenten werden afgezet tijdens het Ieperiaan (56,0 Ma - 47,8 Ma). De formatie wordt van boven naar onder (en van jong naar oud) onderverdeeld in het Lid van Egem en het Lid van Kortemark.

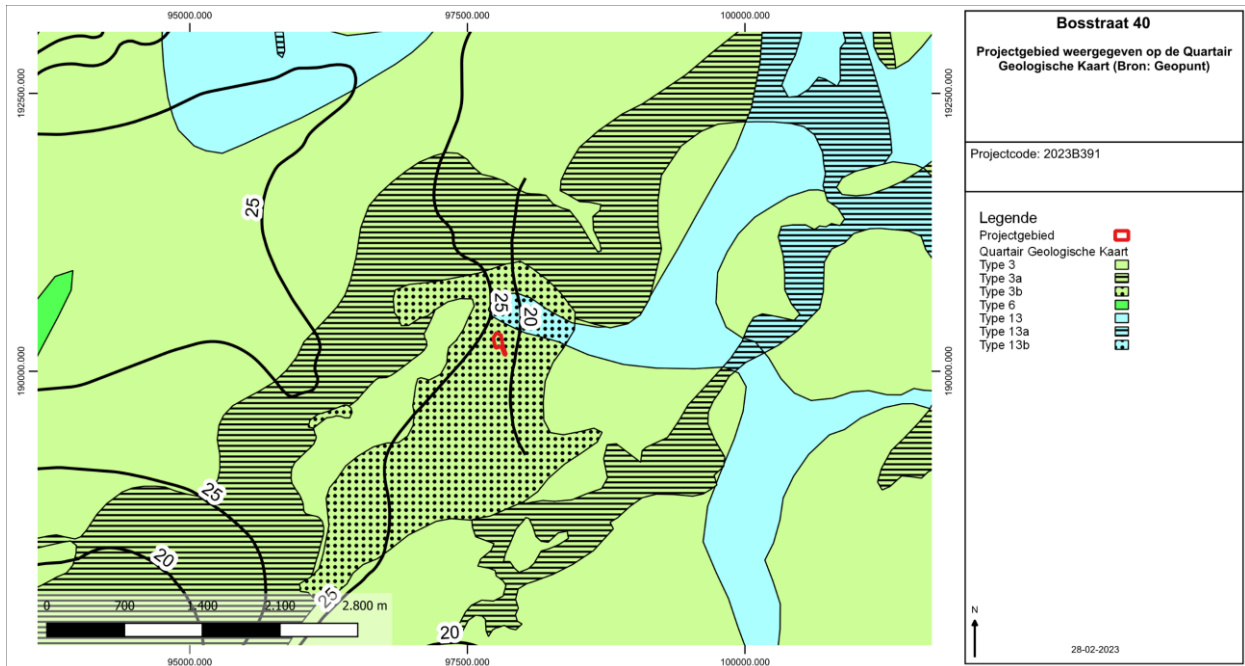

Figuur 10: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).

1.4.2.3 Quartaire lithostratigrafie

Het projectgebied is gelegen in het Quartair **type 3b**. Het bestaat uit een basis van fluviatiele afzettingen van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen) gevolgd door eolische afzettingen van het Weichseliaan tot mogelijk Vroeg-Holoceen. Binnen deze afzetting kunnen mogelijk hellingsafzettingen van het Quartair voorkomen. Lokaal kan deze eolische afzetting afwezig zijn. De top bestaat uit zandige eolische afzettingen van het Holoceen en mogelijk Tardiglaciaal (Laat-Weichseliaan).

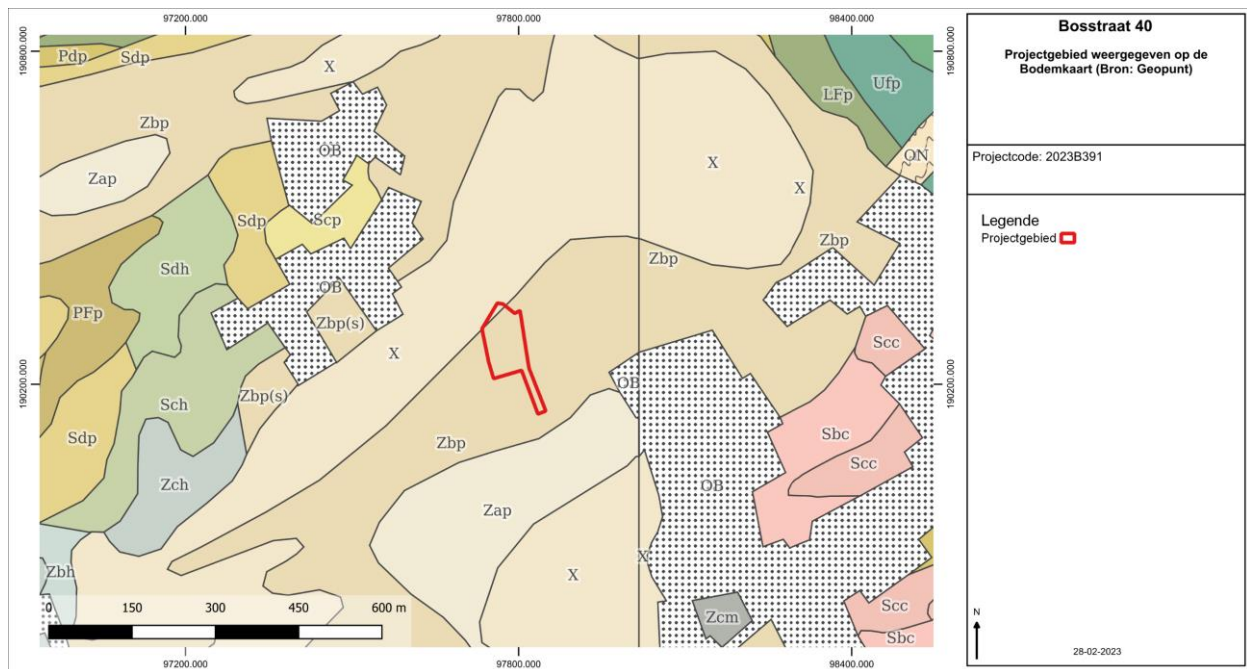
Figuur 11: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).

1.4.2.4 Bodemvormingsprocessen

Bovenop de eolische afzettingen hebben zich in het Holoceen duinen afgezet. Dit wordt bevestigd door de bodemkaart die aangeeft dat het aanwezige sediment bestaat uit profielloos zeer droog zand, waarin soms overstoven podzolen kunnen voorkomen.

Het bodemtype **X** verwijst naar duinen. Deze terreinen zijn golvend tot sterk golvend en bepalen het landschap van de rivierduinen. De meeste bodems zijn van het type Zap, soms niet gedifferentieerde terreinen met overstoven Podzolen. Soms betreft het geëgaliseerde duinen waarin naast Holocene zanden ook Pleistoceen en Tertiair kan voorkomen.

Het bodemtype **Zbp** is een droge, niet gleyige, zandbodem zonder profielontwikkeling.

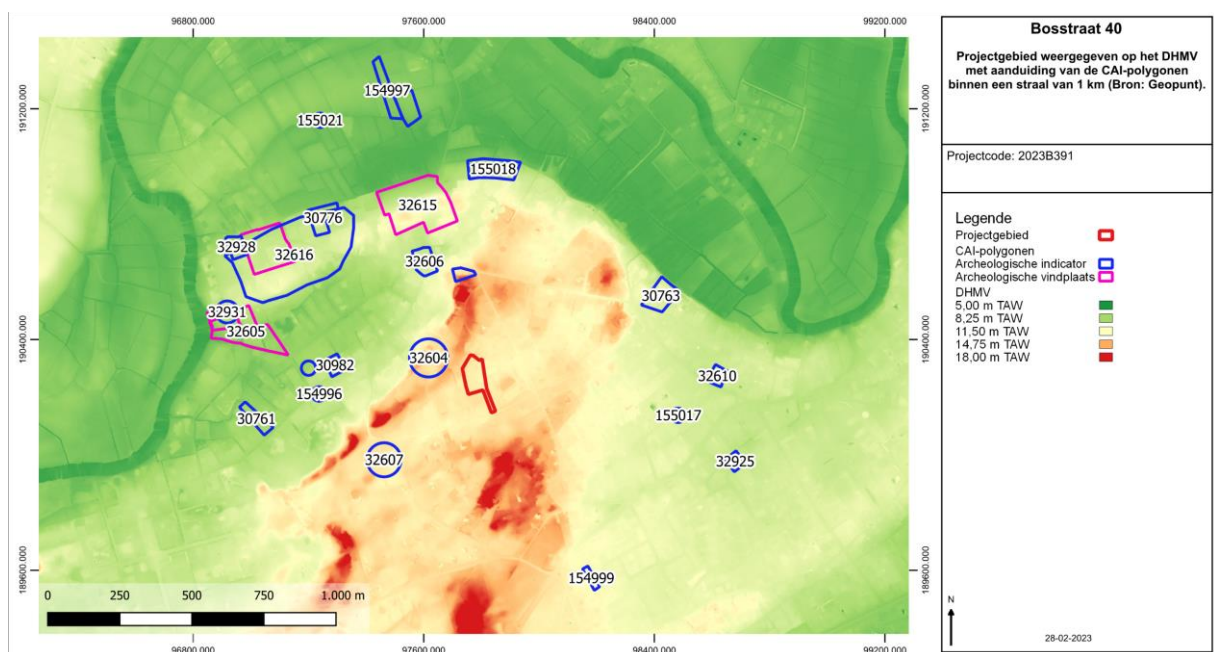
Figuur 12: Projectgebied weergegeven op de Bodemkaart (Bron: Geopunt).

1.4.3 Historische en archeologische voorkennis

1.4.3.1 Overzicht van de gekende archeologische waarden

Binnen de grenzen van het onderzoeksgebied zijn geen archeologische sites gekend. In de ruime omgeving zijn echter wel een veelvoud aan vindplaatsen aangegeven op het kaartblad van de CAI. Een groot deel hiervan betreft veldkarteringen waarbij menig lithisch artefact is gerecupereerd evenals een relatief grote hoeveelheid Romeins aardewerk, hetgeen indicatief is voor een vrij dence bewoning in de omgeving van het onderzoeksgebied tijdens de Romeinse periode. Hoewel de schrale zandgronden van het grote duinlichaam zich minder lenen tot akkerbouw moeten de vruchtbare Leieterrassen daarentegen uitermate geschikt geweest zijn voor het telen van gewassen. Uiteraard kunnen activiteiten van funeraire en artisanale aard niet uitgesloten worden. Langs de Leie, ten noorden en westen van het onderzoeksgebied werden bij onderzoek in de jaren '80 van vorige eeuw nederzettingssporen en vondstmateriaal vanaf de metaaltijden in kaart gebracht. Daarnaast wijst de vondst van enkele artefacten uit het neolithicum tijdens dit onderzoek op aanwezigheid van de vroegste landbouwers in omgeving van het onderzoeksgebied. Ook bij veldprospecties werden indicaties voor menselijke aanwezigheid tijdens het neolithicum ingezameld. Ten oosten van het onderzoeksgebied, op een uitloper van het grotere duinlichaam aan de Bunderstraat, werden bij onderzoek in 2012 crematiegraven uit de Romeinse periode en nederzettingssporen uit de vroege middeleeuwen in kaart gebracht. De grote hoeveelheid gekende waarden in de ruime omgeving valt enerzijds te verklaren door een omvangrijke prospectiecampagne maar anderzijds wijst deze densiteit aan vondsten op een uitermate geschikt landschappelijk kader wat heeft gezorgd voor een quasi doorlopende menselijke aanwezigheid sinds het mesolithicum in de ruime omgeving.

Figuur 13: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de CAI-polygonen binnen een straal van 1 km van het projectgebied (Bron: Geopunt).

I. Archeologische vindplaatsen

32605	Opgraving (1981); NK: 15 meter
-------	--------------------------------

	<p>Late ijzertijd: aardewerk - paalsporen van een onregelmatig vierhoekig grondplan</p> <p>Romeinse tijd: constructiesporen - een dikke zandlaag met vondstenmateriaal, naast enkele scherven van gedraaid Gallo-Romeins aardewerk bijna uitsluitend handgevormd (La Tène). Sommige scherven horen in de late bronstijd/vroege ijzertijd thuis en vroeg-Romeinse periode</p> <p>=>Vermoedelijk een Romeins ophogingspakket</p> <p>Late middeleeuwen: hoeve</p> <p>Bron: Vermeulen, F., Verhaeghe, F. & Bourgeois, J. , 1982: Vondsten uit de ijzertijd en de Romeinse tijd te Sint-Martens-Latem. In: Heemkring Scheldeveld, p 13-41</p>
32612	<p>Opgraving (1995); NK: 15 meter</p> <p>Steentijd: boor</p> <p>Ijzertijd: aardewerk</p> <p>Romeinse tijd: aardewerk</p> <p>Volle middeleeuwen: aardewerk</p> <p>Late middeleeuwen: aardewerk</p>
32615	<p>Opgraving (1983); NK: 15 meter</p> <p>Neolithicum: schrabbers, pijlpunt, mickroklingen (vermoedelijk niet in situ).</p> <p>Ijzertijd: La tène aardewerk - ouder materiaal: geretoucheerde silexkling - vermoedt restanten van bewoningsactiviteiten</p> <p>Romeinse tijd: aardewerk</p> <p>Vroege middeleeuwen: aardewerk</p> <p>Volle middeleeuwen: aardewerk</p> <p>Late middeleeuwen: aardewerk</p> <p>Bron: Vermeulen, F., Bauters, L. & Bungeneers, J., 1986: Tweede opgravingscampagne te Latem-Servaes: nederzettingssporen uit de Late ijzertijd en Romeinse tijd, Heemkring Scheldeveld, p 7-17.</p>
226831	<p>Mechanische prospectie (2019)</p> <p>Uit het proefsleuvenonderzoek bleek dat er zich op het onderzochte deel van het plangebied geen archeologische site bevond. Tijdens het</p>

	<p>proefsleuvenonderzoek konden slechts een beperkt aantal grondsporen, een kuil en greppel, geregistreerd worden.</p> <p>Bron: Derweduwen N. 2019: Nota Verslag van resultaten Proefsleuvenonderzoek. Sint-Martens-Latem Papenaard (prov. Oost-Vlaanderen), Ingelmunster. https://id.erfgoed.net/dossiers/1882</p>
--	--

II. Archeologische indicatoren

Historisch-cartografische en iconografische data

30982	<p>Indicator cartografie; NK: onbepaald</p> <p>18e eeuw: hoeve</p>
30983	<p>Indicator cartografie; NK: onbepaald</p> <p>18de eeuw: hoeve.</p>
32616	<p>Indicator cartografie; NK: 15 meter</p> <p>Late ijzertijd: nederzetting</p>

Veldprospecties

30761	<p>Veldprospectie (1979); NK: 15 meter</p> <p>17^e eeuw: aardewerk.</p>
30763	<p>Veldprospectie (1980); NK: 15 m</p> <p>Onbepaald: aardewerk</p>
30776	<p>Veldprospectie (1981); NK: 15 m</p> <p>Ijzertijd: aardewerk.</p> <p>Volle middeleeuwen: aardewerk.</p> <p>Late middeleeuwen: aardewerk. De vondsten zijn te talrijk om ze als intrusief te beschouwen (misschien op de rand van een nederzetting of slechts tijdelijk bewoond).</p>
32606	<p>Veldprospectie (1980); NK: 15 m</p> <p>Romeinse tijd: aardewerk staat in verband met een Romeinse nederzetting op 100 m ten noorden hiervan.</p> <p>Middeleeuwen: aardewerk.</p>

	<p>Volle middeleeuwen: aardewerk.</p> <p>Late middeleeuwen: aardewerk. Concentratie laat bewoning vermoeden.</p> <p>Onbepaald: lineaire depressies</p>
32607	<p>Veldprospectie; NK: 15 meter</p> <p>Romeinse tijd: vlakgraf</p>
32610	<p>Veldprospectie (1980); NK: 15 meter</p> <p>Midden-Romeinse tijd: aardewerk</p>
32925	<p>Veldprospectie (1980); NK: 15 meter</p> <p>Romeinse tijd: aardewerk</p> <p>Volle middeleeuwen: scherven</p> <p>Late middeleeuwen: aardewerk</p>
154995	<p>Veldprospectie; NK: 15 meter</p> <p>Neolithicum: eindschabber op kling</p>
154996	<p>Veldprospectie; NK: 150 meter</p> <p>Steentijd: onregelmatige kern waarvan klingen zijn afgehakt</p>
154997	<p>Veldprospectie; NK: 15 meter</p> <p>Steentijd: afslagstukje</p>
154999	<p>Veldprospectie; NK: 15 m</p> <p>Steentijd: lithisch materiaal.</p>
155017	<p>Veldprospectie; NK: 150 m</p> <p>Middeleeuwen: aardewerk.</p> <p>Onbepaald: aardewerk, bouwmetaal.</p>
155018	<p>Veldprospectie; NK: 15 meter</p> <p>Volle middeleeuwen: wandscherf</p> <p>Onbepaald: aardewerk</p>
155021	<p>Veldprospectie; NK: 150 meter</p> <p>Onbepaald: aardewerk</p>
157817	<p>Veldprospectie; NK: 15 meter</p>

	Neolithicum: een pijlpunt in grijszwarte silex
--	--

Toevalsvondst

32928	Toevalsvondst; NK: 15 meter Midden-neolithicum: gepolijste bijlen van het Westeuropese type, mogelijk uit metadoleriet (import)
-------	--

Onbepaald

32604	Onbepaald; NK: toponiem Late bronstijd: reeks van urnenveldencultuur Romeinse tijd: aardewerk
32931	Onbepaald NK: 150 meter Laat-neolithicum: 2 gepolijste bijlen

1.4.3.2 Historische context en bekende archeologische vindplaatsen

Archeologische vindplaatsen in de omgeving van het plangebied wijzen op oude menselijke aanwezigheid in de regio. De ligging van het plangebied op iets hoger gelegen terrein in de omgeving van het alluvium van de Leie moet een zekere aantrekkingskracht gehad hebben op jager-verzamelaars in de regio. Aan de rand van de duinzone, op het holoceen terras van de Leie, zijn tevens talrijke sporen uit van de ijzertijd en de Romeinse periode geattesteerd. De schrale duinzandgronden ter hoogte van het plangebied waren allicht minder geschikt voor landbouwoeleinden. Er zijn aanwijzingen dat de bewoning in de omgeving van het plangebied zich verderzette in de vroege middeleeuwen.

De eerste bronvermelding van Lathem situeert zich in 823-824 in de annalen van de Sint Pieters abdij van Gent. Dit dorp viel bestuurlijk onder de kasselrij van Oudburg. De middeleeuwse stadsontwikkeling van Sint-Martens-Latem vertrok vanuit drie oude bewoningskernen, het dorpscentrum aan de Leie, de Kortrijksesteenweg en de wijk Brakel. Het gedeelte "Sint-Martens" werd pas in de 16de eeuw toegevoegd om de gemeente te onderscheiden van twee andere plaatsnamen die van dezelfde 'stam' vertrekken, nl. Maria-Latem en Paulatem.

Het is pas na de middeleeuwen dat Sint-Martens-Latem opnieuw op het toneel verschijnt. Desalniettemin heeft het ruim zijn aandeel gehad in de roerige tijden van oorlog en bezetting. Een kroniek verhaalt dat, in oktober 1578, de Walen na de inname van Menen, op hun terugtocht te Latem en in de omliggende dorpen "veel quaets deden, als branden, moorden, pilghieren, ende andere saecken den lande seer schaedelick". Ongeveer 200 boeren van de gemeente en de omliggende dorpen, die gewapend weerstand boden, werden verslagen. In december 1585 ondernamen "vrijbuiters" uit Sluis een uitval in Deurle en Latem. Om zijn grondgebied te beschermen richtte het bestuur van de Oudburg een eigen corps op dat in elke parochie werd aangevuld door een burgerwacht, bestaande uit alle weerbare mannen van 16 tot 60 jaar.

Van 1635 tot 1648 woedde de gezamenlijke oorlog van Frankrijk en de Verenigde Provinciën tegen Spanje, waardoor de dorpen rondom Gent verwoest en uitgebuit werden door zowel de vijandelijke als de hulpbiedende troepen. In de tweede helft van de 17de eeuw werd het land zwaar geteisterd door de oorlogen van Lodewijk XIV. In 1675 kampeerde deze Franse koning met zijn leger te Deurle, wat grote schade meebracht voor de landbouw. Ook bij de belegering van Gent in 1708 werden verwoestingen aangericht en moest de bevolking grote geldsommen betalen voor het onderhoud van het Franse leger. Einde 1792 werden Gent en omstreken ingenomen door het Franse leger en de daaropvolgende jaren werd Vlaanderen bij Frankrijk ingelijfd. In 1794 werden de heerlijke rechten, de tiendeheffingen en de adel afgeschaft. De conscriptie werd ingesteld en heel wat dorpelingen werden bij het Franse leger ingelijfd. Tevens werd een burgerlijk bestuur ingevoerd. Na de slag bij Waterloo werd het "Zuiden" in 1814 met de "Noordelijke Nederlanden" verenigd.

Hoewel de industriële ontwikkeling zeer beperkt bleef, ontstond in de jaren '20 toch een industrieel complex (vlasfabriek) aan de Leie-oever, midden in de meersen. De ontsluiting van het dorp begin 20ste eeuw werd gestimuleerd door de aantrekkingskracht van de Leiestreek op de kunstenaars, vooral uit het Gentse. De kunstenaars die zich hier vestigden waren toonaangevend in het kunstgebeuren van toen. Het Vlaams expressionisme bepaalde het artistieke klimaat van de Leiedorpen in de volgende decennia. Stilaan ontdekte ook de gegoede Gentse burgerij de rust van het landelijke kunstenaarsdorp en werden de eerste zomerverblijven gebouwd. Vanaf de 20ste eeuw sterke toename van bebouwing in het centrum en aan de steenweg, vanaf het derde kwart van de 20ste eeuw werd het gedeelte ten zuiden van de steenweg (Hoog Latem), tot den akkerland, eveneens bebouwd, voornamelijk met grotere

verkavelingen, waaronder de sociale woningen zogenaamd "Open Veld" naar ontwerp van architect I. Van Mossevelde van 1977 en 20 "patiowoningen" naar ontwerp van H. Van Kerckhove van 1974-1976. Thans voornamelijk residentiële bewoning in na-oorlogse villa's op grote beboomde kavels.¹

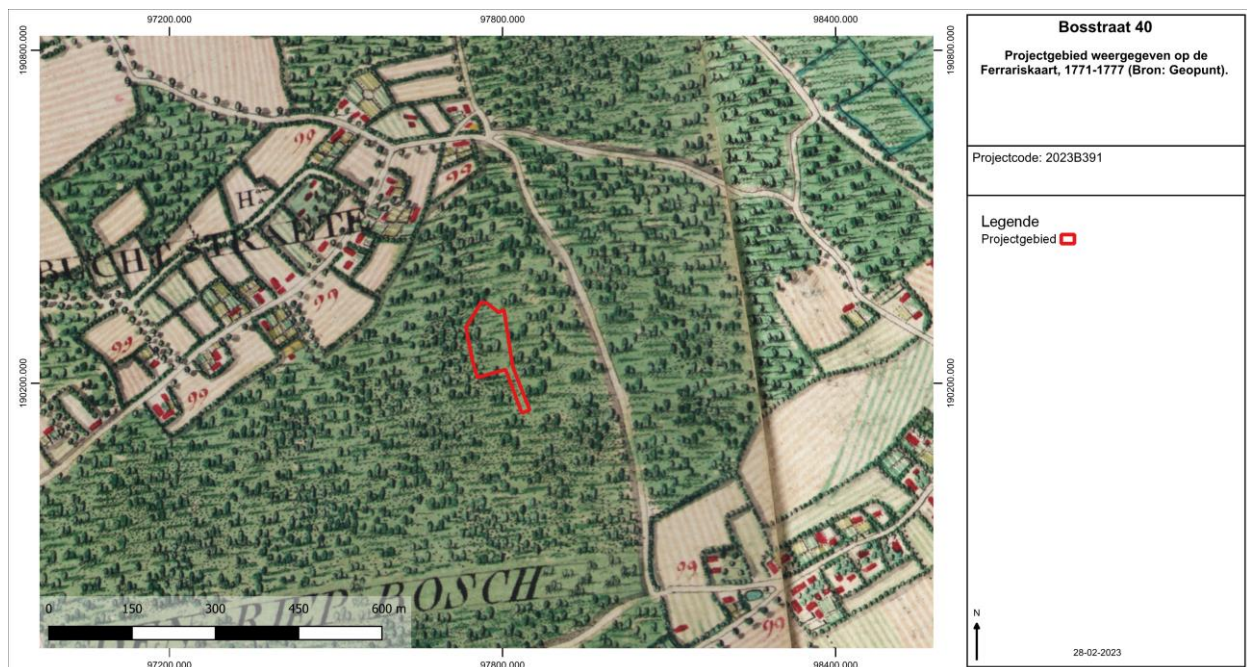
¹ Inventaris Onroerend Erfgoed

1.4.3.3 Archeologische indicatoren en cartografische bronnen

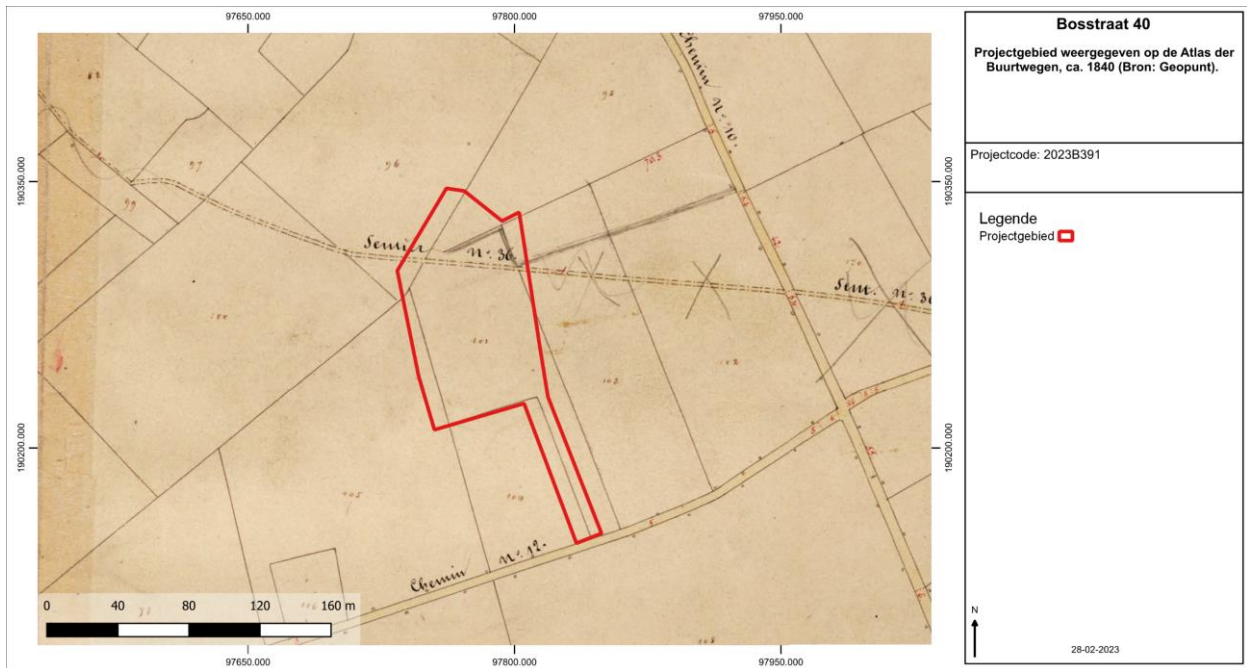
De Ferrariskaart karteert het plangebied ter hoogte van het Riep Bosch, nabij het gehucht *Buchtstraete*. Het oorspronkelijk bosareaal, bestaande uit onder meer hazelaar, berk en den, op de holecene stuifzanden werd reeds vroeg gerooid ten behoeve van de akkerbouw. De snelle uitputting van de arme podzolgronden dwong de bewoners er echter toe de nabijgelegen, minder gemakkelijk te exploiteren koutergronden te ontginnen. Omstreeks de bronstijd kregen de stuifduinen de bestemming van grasland. Mede onder menselijke invloed degradeerde het grasland tot heide. Op dat moment traden plaatselijk belangrijke zandverstuivingen op. Op het einde van de 16de eeuw werd overgegaan tot herbebossing, voornamelijk met eik en berk. Op de stuifduinen handhaafde zich het bos, op de kouters het akkerland en op de vochtige meersgronden weiland en hooiland.²

Op de 19^e-eeuwse cartografische bronnen is evenmin bebouwing waar te nemen. De Atlas der Buurtwegen geeft centraal binnen de projectgrenzen een smalle voetweg weer. Het terrein was in deze periode allicht nog steeds in gebruik als boszone. Op de Vandermaelenkaart is het terrein effectief gekarteerd als bos.

Figuur 14: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).

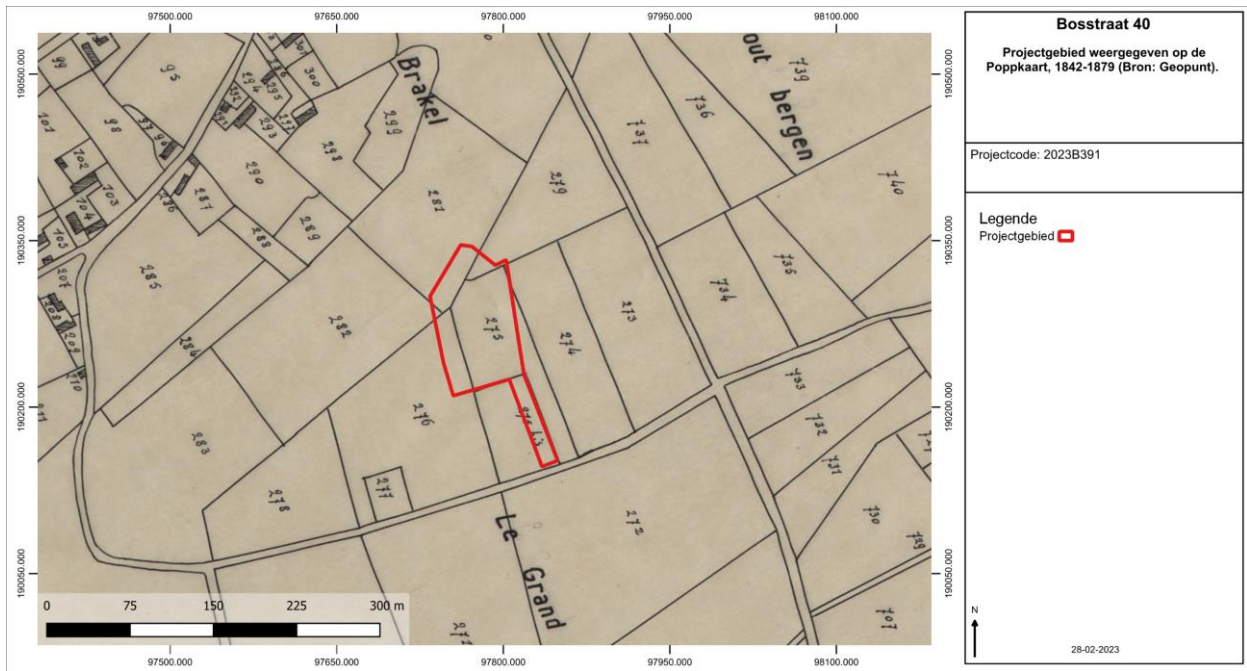
² Onroerend Erfgoed Oost-Vlaanderen, Beschermingsdossier DO000710, Het landschap gevormd door het Golfterrein, de Buizenberg en het Warandebos (DE WINTER G. & VAN DEN BOSSCHE H., 1983).

Figuur 15: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen, ca. 1840 (Bron: Geopunt).

Figuur 16: Projectgebied weergegeven op de Vandermaelenkaart, 1846-1854 (Bron: Geopunt).

Figuur 17: Projectgebied weergegeven op de Poppkaart, 1842-1879 (Bron: Geopunt).

1.4.3.4 Huidige gebruik en verstoringen

De orthofotosequentie geeft een beperkte evolutie weer in het bodemgebruik binnen de contour van het plangebied gedurende de laatste decennia. Reeds op de oudste luchtopname is de huidige toestand waar te nemen.

Figuur 18: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1971 (Bron: Geopunt).

Figuur 19: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1979-1990 (Bron: Geopunt).

Figuur 20: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2000-2003 (Bron: Geopunt).

Figuur 21: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2008-2011 (Bron: Geopunt).

Figuur 22: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, meest recent (Bron: Geopunt).

1.5 Synthese

De opdrachtgever plant de realisatie van een nieuwbouwproject ter hoogte van Bosstraat 40 te Sint-Martens-Latem. De geplande werken omvatten de bouw van een woning en inrijlaan. Er wordt over de volledige oppervlakte van de woning een ondergronds niveau voorzien. Het volledige projectgebied is ca. 9204 m² groot en wordt ingenomen door een woning met een footprint van ca. 270 m² en een verharde inrijlaan. De geplande ingrepen hebben een gecombineerde oppervlakte van ca. 2686 m².

Landschappelijk gezien is Sint-Martens-Latem gelegen in de zandstreek binnen de Vlaamse Vallei. Het onderzoeksgebied bevindt zich op een grote noordoost-zuidwest georiënteerde rivierduin die is afgezet op de rechteroever van de Leie. De Quartairgeologische kaart geeft een profielopbouw weer van eolische afzettingen van het laat-Pleistoceen tot vroeg-Holoceen die rusten op fluviatiele afzettingen van het laat-Pleistoceen. Bovenop de eolische afzettingen hebben zich in het Holoceen duinen afgezet. Dit wordt bevestigd door de bodemkaart die aangeeft dat het aanwezige sediment bestaat uit profielloos zeer droog zand, waarin soms overstoven podzolen kunnen voorkomen. De locatie, op een hoge rug, met uitzicht over de Leievallei moet een beduidende aantrekkingskracht hebben gehad op gemeenschappen jager-verzamelaars in de omgeving. De jongere eolische afzettingen kunnen mogelijk oudere stabilisatieniveaus hebben afgedekt, wat op zich gunstig kan geweest zijn voor bewaring van eventueel aanwezige artefactensites. De arme stuifzandgronden waren in het verleden minder geschikt voor akkerbouw. Uiteraard moet wel rekening gehouden worden met resten van bosbouw en ontginningsactiviteiten.

Dit gegeven blijkt ook uit het beschikbare cartografische materiaal. Op de Ferrariskaart, die doorgaans een eindsituatie in de evolutie van landgebruik weerspiegelt, is het terrein integraal ingetekend als bosgebied. De 19-eeuwse bronnen geven hierin weinig verandering weer. Het terrein blijft grotendeels bebost. Dit bosrijke karakter van de omgeving is tot op heden voor een groot stuk bewaard gebleven. Binnen de orthofotosequentie is weinig evolutie op te merken inzake het landgebruik de voorbije decennia. De huidige toestand is te herkennen op het luchtbeeld van de jaren '80.

Binnen de grenzen van het onderzoeksgebied zijn geen archeologische sites gekend. In de ruime omgeving zijn echter wel een veelvoud aan vindplaatsen aangegeven op het kaartblad van de CAI. Een groot deel hiervan betreft veldkarteringen waarbij menig lithisch artefact is gerecupereerd evenals een relatief grote hoeveelheid Romeins aardewerk, hetgeen indicatief is voor een vrij dense bewoning in de omgeving van het onderzoeksgebied tijdens de Romeinse periode. Hoewel de schrale zandgronden van het grote duinlichaam zich minder lenen tot akkerbouw moeten de vruchtbare Leieterassen daarentegen uitermate geschikt geweest zijn voor het telen van gewassen. Uiteraard kunnen activiteiten van funeraire en artisanale aard niet uitgesloten worden. Langs de Leie, ten noorden en westen van het onderzoeksgebied werden bij onderzoek in de jaren '80 van vorige eeuw nederzettingssporen en vondstmateriaal vanaf de metaaltijden in kaart gebracht. Daarnaast wijst de vondst van enkele artefacten uit het neolithicum tijdens dit onderzoek op aanwezigheid van de vroegste landbouwers in omgeving van het onderzoeksgebied. Ook bij veldprospecties werden indicaties voor menselijke aanwezigheid tijdens het neolithicum ingezameld. Ten oosten van het onderzoeksgebied, op een uitloper van het grotere duinlichaam aan de Bunderstraat, werden bij onderzoek in 2012 crematiegraven uit de Romeinse periode en nederzettingssporen uit de vroege middeleeuwen in kaart gebracht. De grote hoeveelheid gekende waarden in de ruime omgeving valt enerzijds te verklaren door een omvangrijke prospectiecampagne maar anderzijds wijst deze densiteit aan

vondsten op een uitermate geschikt landschappelijk kader wat heeft gezorgd voor een quasi doorlopende menselijke aanwezigheid sinds het mesolithicum in de ruime omgeving.

Op basis van de beschikbare gegevens moet ter hoogte van het onderzoeksgebied uitgegaan worden van een trefkans inzake archeologisch erfgoed. De verwachting bestaat uit zowel artefactensites als erfgoed bestaand uit bodemsporen. Vanwege de relatief beperkte oppervlakte, onregelmatige vorm en reeds aanwezige infrastructuur wordt de kans op kenniswinst bij onderzoek in functie van bodemsporen als beperkt ingeschat. Bijkomend onderzoek in functie van artefactensites wordt wel als zinvol ingeschat. Teneinde de bodemopbouw en bijgevolg de bewaringskansen m.b.t. artefactenconcentraties te evalueren dient een landschappelijk bodemonderzoek uitgevoerd te worden na de sloopwerken. Indien bodemhorizonten aanwezig zijn die kunnen wijzen op betere bewaringsomstandigheden m.b.t. artefactensites dienen deze bemonsterd te worden in een verkennend grid. In het geval van een positieve staalname wordt dit onderzoek aangevuld met waarderende archeologische boringen en/of testvakken.

2 Bibliografie

Agentschap Onroerend Erfgoed 2023

AGIV

DOV Vlaanderen

Geoportaal

Geopunt

NGI Cartesius

Van Ranst, E. & Sys, C. 2000. Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen. Universiteit Gent.

